

УДК 786.2:374

Лань Сін Цзюнь

СТИМУЛЮВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА ЯК ПРОВІДНА УМОВА НАСТУПНОСТІ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ

У статті обґрунтовується, що наступність фортепіанного навчання студентів з КНР в системі музично-педагогічної освіти України можлива за умови стимулювання інтересу до музичного виконавства. Визначено, що інтерес відіграє істотну роль у будь-якій діяльності людини як форма вияву матеріальних і духовних потреб. У всіх проявах і на всіх етапах розвитку інтерес характеризується трьома характеристиками: позитивною емоцією по відношенню до діяльності; наявністю пізнавального компоненту цієї діяльності; наявністю мотиву діяльності.

Ключові слова: виконавська діяльність, інтерес, музичне виконавство, пізнання, потреба, емоції, студенти.

В статье обосновывается, что преемственность фортепианного обучения студентов из КНР в системе музыкально-педагогического образования Украины возможна при условии стимулирования интереса к музыкальному исполнительству. Интерес играет существенную роль в любой деятельности человека как форма проявления материальных и духовных потребностей. Во всех проявлениях и на всех этапах развития интерес характеризуется тремя характеристиками: положительной эмоцией по отношению к деятельности; наличием познавательного компонента этой деятельности; наличием мотива деятельности.

Ключевые слова: исполнительская деятельность, интерес, музыкальное исполнительство, познания, потребность, эмоции, студенты.

The article explains that the continuity of piano students from China in the musical-pedagogical education system of Ukraine is possible while stimulating interest in musical performance. Interest plays an essential role in any human activity as a form of material and spiritual needs. In all forms and at all stages of the development of interest is characterized by three features: a positive emotion in relation to the activity; the presence of cognitive component of this activity; the presence of motive activity. In the interest of learning piano conditions expressed in the commitment to musical performance, studies of the instrument, the acquisition of relevant knowledge. It is revealed the algorithm functioning interest in musical performance: the emergence of the need for musical activity, which depends on the social environment and mentality; satisfaction of the musical needs provides for the development of musical abilities; musical performance requires a mastery of relevant knowledge, skills and abilities. Reasonably essence of musical interest as a leading semantic motif

performing activity.

Key words: *performing the activity, interest, musical performance, knowledge, need, emotions, students.*

Гуманістичні тенденції в розвитку суспільства України і Китаю зумовлені необхідністю приводити освітню систему у відповідність до громадських вимог і потреб кожної окремої особистості. Державні освітні документи вказують на необхідність інноваційної перебудови освіти, яка гарантує людині гідне існування в суспільстві. У зв'язку з цим виникає питання про концептуальне переосмислення теоретико-методичних основ навчання студентів мистецьких спеціальностей. Одним з таких напрямів може стати забезпечення наступності фортепіанного навчання студентів з КНР в системі музично-педагогічної освіти України.

Проблема фортепіанного навчання студентів у вищих педагогічних закладах освіти розглядалась в дослідженнях зарубіжних (О. Апраксина, Дін Юнь, Д. Кирпарська, І. Рахімбаєва, Б. Рачіна, Г. Ципін, Чжан Цзе, Шугуан та ін.) та вітчизняних (Т. Воробкевич, Л. Гусейнова, В. Критський, Н. Мозгальова, М. Назаренко, О. Щербініна, О. Щолокова, В. Шулгіна та ін.) науковців. Проте питання наступності фортепіанного навчання не знайшло належного розв'язання.

Мета статті – обґрунтувати педагогічні умови наступності фортепіанного навчання студентів з КНР в системі музично-педагогічної освіти України.

Аналіз наукових праць та педагогічної практики дозволив констатувати, що наступність фортепіанного навчання студентів з КНР можлива за умови стимулювання інтересу до музичного виконавства. Дане питання неодноразово розглядалось представниками музично-педагогічної науки, які констатують позитивний вплив інтересу на пізнавальну діяльність у сфері музичного мистецтва, на якість набутих музичних знань та вмій.

Вчені відзначають, що інтерес відіграє істотну роль у будь-якій діяльності людини як форма вияву матеріальних і духовних потреб. Пізнавальні потреби, що виявляються в інтересі, спонукають особистість активно відшукувати способи і засоби їхнього задоволення, стимулюють пізнавальну активність у здобутті знань, сприяють поглибленню світогляду, викликають прагнення працювати. Отже, вони є важливою умовою творчого ставлення до праці.

Маючи завжди вибіркового характеру, інтерес проявляє загальну тенденцію: звертати увагу на певні явища навколишнього світу з метою їх пізнання або на виконання певного виду діяльності. Він впливає на всі без винятку психічні процеси, спрямовує їх у потрібне русло. Саме завдяки йому людина в стані зацікавленості сповнюється позитивним емоційним сенсом. У дітей зацікавленість проявляється великою кількістю запитань, які вони ставлять.

В контексті дослідження забезпечення наступності фортепіанного

навчання доцільно звернути увагу на дослідження Н. Морозової, яка підкреслює, що інтерес у всіх проявах і на всіх етапах розвитку характеризується трьома обов'язковими характеристиками:

- позитивною емоцією по відношенню до діяльності;
- наявністю пізнавального компоненту цієї діяльності, тобто радістю пізнання;
- наявністю безпосереднього мотиву, який йде від самої діяльності, тобто діяльність сама по собі приваблює і спонукає до занять, незалежно від інших мотивів.

При цьому на різних етапах розвитку ці характеристики інтересу проявляються по-різному. Відповідно до цього Н. Морозова виділила 3 рівні інтересу:

- ситуативний;
- реактивний;
- епізодичний (зацікавленість).

Вони пов'язані з відношенням до предмету у певний час, відрізняються нестійкістю й швидко згасають, не залишаючи майже ніяких слідів після закінчення діяльності. На думку дослідниці, інтерес зростає відповідно до успіхів і задоволень людини, досягнень певних реальних результатів у професійній діяльності. Отримуючи їх, суб'єкт продовжує свою діяльність, завдяки інтересу він розвиває вольові зусилля, об'єктивний самоаналіз і виявляє свої недоліки у будь-яких знаннях, вміннях та намагається їх подолати. З підвищенням рівня інтересу особистість корегує свої потреби та відношення до життя, значно збагачує думки та почуття [3, с. 65].

Узагальнюючи ці положення, можна визначити, що з психологічної точки зору інтерес – це особлива вибіркова спрямованість особистості на процес пізнання; її вибіркового характеру виражений у певній галузі знань. В цю галузь людина намагається проникнути, аби вивчити її та оволодіти її цінностями. В умовах фортепіанного навчання інтерес виражається в прихильності до музичного виконавства, занять за інструментом, набутті відповідних знань. Разом з тим інтерес виявляється глибоко особистісним утворенням, котре не зводиться до окремих властивостей і проявів. Його психологічну природу утворює комплекс життєво важливих для особистості процесів (інтелектуальних, емоційних, вольових).

Враховуючи, що фортепіанне навчання передбачає включення емоційного фактору, необхідно звернути увагу на те, що інтерес виникає лише тоді, коли щось вражає, хвилює емоційну сферу людини як цінність та збуджує її свідомість. Емоції інформують не тільки про характер цієї цінності (позитивну або негативну), а й про її величину. Чуттєво-оцінні акти людини виражаються мовою, інтелектуалізуються за допомогою оцінних суджень і понять. Вони впливають на її розум, волю, надають розумовим і вольовим процесам заохочення або, навпаки, гальмування. В результаті цього початкові роздуми, наміри та рішення можуть бути або

підтримані, або ослаблені, приглушені. Відображаючи об'єктивну дійсність, почуття людини стають основою будь-якого інтересу, зокрема музичного.

У дослідженнях Г. Арзямова, В. Петрушин, Л. Печко музичний інтерес розглядається як:

- засіб навчання і виховання;
- мотив навчальної діяльності;
- стійка якість особистості [4].

Визнаючи триелементну будову музичного інтересу (емоційний, інтелектуальний і вольовий компоненти), вони у своїх роботах наголошують на переважанні того чи іншого компонента. В. Цуккерман у роботі «Музика і слухач», виклавши досвід соціологічних досліджень музичного інтересу, дає йому таке визначення: «Музичний інтерес – це конкретизація музичної потреби, її розкриття у свідомому виборі музичного твору, яка спрямована на його сприйняття» [6, с. 167].

Більш детально цей феномен розглядає О. Бурліна. За її класифікацією, музичний інтерес належить до «сімейства» духовних інтересів, «роду» естетичних інтересів і «виду» художніх інтересів [1, с. 71]. Як різновид художнього інтересу, музичний інтерес розвивається в процесі пізнання музики, тобто раціональне начало забезпечує повне й глибоке її сприйняття, а також створює умови для виникнення такого інтересу. Інтелектуальні процеси, що супроводжують музичні інтереси, відрізняються особливою спрямованістю на інтенсивну, зацікавлену і продуктивну виконавську діяльність, яка набуває індивідуального характеру, а сила і характер емоційних проявів визначаються як естетичною цінністю творів музичного мистецтва, так і рівнем виконавської підготовленості студентів.

Враховуючи, що наступність фортепіанного навчання передбачає поступовий розвиток потенційних можливостей студентів, необхідно розглянути пропозицію вченої щодо трьох прошарків музичного інтересу, зокрема емоційного, пізнавального та поведінкового (вольовий), які тісно пов'язані між собою. Найбільш важливим є пізнавальний, оскільки його низький рівень негативно відбивається на змісті музичного інтересу в цілому. Разом з тим дослідниця вважає, що унікальність музичного інтересу полягає в особливій ролі емоційного і вольового елементів в загальній структурі інтересу. В зв'язку з цим дослідниця наголошує: «Не просто орієнтація на пізнання і спостереження предмета, а переживання властивостей об'єкта як красивих, трагічних або потворних, тобто персоніфікація об'єкта в уявленні, здатність наділяти його людськими якостями, отже, стверджувати себе і свій ідеал – поза цих якостей не має ніякого музичного інтересу» [1, с. 63].

Для нашого дослідження цікавість представляє обґрунтування вченою трьох рівнів розвитку музичного інтересу:

- низький рівень пов'язаний з віддзеркаленням музики як фізичного звучання. На цьому рівні суб'єкт відчуває задоволення від фізичного впливу звукових комплексів і від їх простої організації. Він чує

повторення, короткі ритмічні фігури, нескладні інтонаційні осередки, відчуває їх співвідносність і різницю від послідовності випадкових звуків. Надмірна гучність, прості ритмічні остинато викликають у суб'єкта найбільше задоволення;

– середній рівень відбиває значущість твору певного стилю як безпосередньої психічної суті. Суб'єкт неусвідомлено володіє законами іманентної музичної логіки даного стилю або жанру, наприклад: народної пісні, джазу тощо і відноситься до творів цього стилю як до безпосереднього джерела емоційної інформації. Емоційне ставлення до самого матеріалу музичного твору, тобто вміння оцінити красу голосу, характер звучання того чи іншого музичного інструмента, свіжість або банальність музичного матеріалу у нього відсутні. Умовність даного твору не усвідомлюється, сам твір сприймається як реальність, як практичний спосіб передачі емоцій радості, печалі, веселощів та ін.;

– індикатором високого рівня є те, що слухач не просто відчуває емоційне переживання, а й оцінює твір як художню цінність.

При цьому музичний інтерес вчена трактує як «реалізацію музичної потреби, розкриття її у свідомому виборі творів для слухача» [1, с. 65].

У річищі сказаного знаходиться дослідження Н. Гришанович, яка розглядає музично-пізнавальний інтерес як активне ставлення особистості до музики і «музичної діяльності, котре народжується у намаганні відтворити художній образ твору». Внутрішню структуру такого ставлення складають дві основні, первинні потреби:

- пізнавальна потреба;
- потреба у музично-емоційному насиченні.

Забезпечення активної взаємодії цих двох потреб у предметному змісті музичної діяльності, – вважає автор, – є необхідною умовою виникнення музичного інтересу як провідного смислоутворюючого мотиву виконавської діяльності [2].

Варто наголосити, що в науковій літературі існує також погляд на музичний інтерес як «розумову установку» або установку на музичне пізнання, що має свої особливості, пов'язані з особливостями сенсорного розвитку особистості – музичного слуху (мелодійного, тембрового, динамічного, гармонійного, чуття ритму), інтелектуального – музичного мислення (репродуктивного, пов'язаного зі сприйняттям і аналізом існуючої музики, засобів її виразності, а також продуктивного, що лежить в основі створення музики). Відповідно в основі виконавської діяльності лежить пізнавальна потреба, яка ґрунтується на: активності, потребі у розумовій діяльності та задоволенні від неї. При цьому, формування понять, знання фактів є необхідною умовою освоєння музики, але тільки в тому випадку, коли в процесі вивчення музики реалізуються виконавські можливості студентів, їх почуття й переживання.

Відповідно до думок вищевказаних дослідників можна визначити алгоритм функціонування інтересу до музичного виконавства:

– засвоєння музики і виконавська діяльність починаються із оволодіння знаннями, вміннями й навичками, тобто із пізнання музичного мистецтва;

– виходячи з того, що в основі інтересу до музичного виконавства лежить потреба у музичній діяльності, носієм якої може виступати як окрема людина, так і окрема група людей (суспільство, нація тощо), інтерес залежить від суспільних відношень, характеру діяльності та особливостей менталітету, особистості;

– для того, аби задовольнити музичну потребу, необхідний розвиток певних здібностей, які в сучасній психології розглядаються як специфічна форма пізнання, оскільки «утворюються в процесі оволодіння світом людських предметів і явищ», тобто у діяльності.

Таким чином, в основі інтересу до музичного виконавства лежить пізнавальний компонент, при цьому зводити інтерес тільки до виконавської підготовки, формування відповідних знань, умінь і навичок не можна, тому що, по-перше, виконання музики не обмежується тільки процесом пізнання. Воно здійснюється також через емоції, оскільки поза емоціями музика перестає бути виконавським мистецтвом. Розуміння важливості музичного збагачення учнів дозволяє розглядати інтерес як одну із суттєвих умов виконавського розвитку, оскільки очевидним стає той факт, що певні упущення в музичній підготовці на ранніх етапах фортепіанного навчання, нерозвиненість виконавських здібностей негативно відбиваються на процесі опанування виконавським мистецтвом.

Така проблема вимагає подальшого вивчення, зокрема визначення принципів наступності фортепіанного навчання, обґрунтування факторів, що обумовлюють цей процес, створення методичного забезпечення фортепіанного навчання студентів з КНР в системі музично-педагогічної освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурлина О. Я. О понятии «музыкальный интерес». / О. Я. Бурлина. // Музыка в социалистическом обществе. – Л., 1975. – Вып. 2. – С. 63–73.
2. Гришанович Н. М. Музыкальные интересы в формировании познавательной деятельности подростков на уроках музыки. / Н. М. Гришанович : автореферат диссертации на ... канд. пед. наук. – М., 1980. – 20 с.
3. Морозова Н. Г. Учителю о познавательном интересе. / Н. Г. Морозова. – М. : Знание, 1979. – 91 с.
4. Печко Л. П. Эстетическая культура и воспитания человека. / Л. П. Печко. – М. : ВНМЦ, 1991. – 102 с.
5. Хрестоматия по истории философии: учеб. пособие для вузов / В. А. Башкалова, В. Е. Гарпушкин и др. – В 3ч. Ч.1. – М. : «Владос», 1997. – 445 с.
6. Цукерман В. С. Музыка и слушатель. Опыт социологического исследования / В. С. Цукерман – М. : Музыка, 1972. – 208 с.